

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBLBAC-2	Høst 2021 Åpen/ Konfidensiell
Forfatter(e): Andersen, Tron <div style="text-align: right;"> Tron Andersen signatur forfatter (e) </div>	
Kandidatnummer(e): 1356	
Veileder(e): Byrkjeland, Hallgjerd	
Fagansvarlig: Esmaeeli, Sara & Ree, Marianne	
Tittel: De voksnes betydning for barns skapende prosesser Engelsk tittel: The importance of adults for children's creative processes	
Emneord: Drama, kreativitet	Side tall: 27 + Vedlegg/annet: 1 Stavanger, 31. desember 2021 dato/år

Sammendrag

I løpet av studieforløpet på universitetet har jeg fått en innføring om hvordan det estetiske faget drama brukes i barnehagen. Dette har skapt en egen interesse for voksenrollen og dens betydning for de skapende prosessene for barn.

Jeg valgte dermed å undersøke temaet og faget nærmere ved å foreta et kvalitativt intervju av en pedagogisk leder i barnehagen. Pedagogen gir flere eksempler og gjennom egne refleksjoner, tanker og holdninger som har formet og utviklet egen pedagogisk praksis. Personen som ble intervjuet forteller om flere situasjoner hvor man har hatt det estetiske innenfor dramafaget i tankene under spontane situasjoner.

Ved å analysere og drøfte pedagogens tanker, eksempler og refleksjoner, hvordan de voksne kan berike barns skapende prosess gjennom improvisasjon, kunnskap om den skapende prosessen og dens innhold, uttrykksformer og det dramafaglige. Ved å bruke relevant teori, pensum og drøfting for å kunne belyse problemstillingen jeg kom frem til:

Hvilken betydning har voksenrollen for barns kreative prosesser

Forord

Denne bacheloroppgaven ble skrevet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved universitetet i Stavanger hvor jeg har undret og reflektert over vår rolle som voksne i barnehagen over lang tid, spesielt innenfor det estetiske faget drama. Jeg som kommende pedagogisk leder har opplevd at voksenrollen ofte ble kommunisert i studiet, men i løpet av praksisperioder og samtaler med pedagogiske ledere har fått et inntrykk av at det fokuseres mer på barnas respons til planlagte aktiviteter. Voksenrollen og dens betydning ble dermed noe jeg hadde et ønske om å undersøke videre.

Jeg vil dermed gi en takk til min veileder Hallgjerd Byrkjeland som har vært en utrolig god støtte og gitt veiledning gjennom hele prosessen. I løpet av hele prosessen har jeg blitt utfordret til å reflektere, bevisstgjøre og formulere mine tanker om temaet og forskjellige valg. Stor takk for hjelpen med å komme frem til en problemstilling som inneholdt de temaene jeg ønsket å undersøke.

Jeg vil også takke intervjupersonen for å ha stilt til intervju med mye kunnskap, erfaringer, positive tanker og engasjement til både temaet og oppgaven. Gjennom intervjuet har jeg fått mye tanker, refleksjoner, innsikt og inspirasjon til hvordan drama og mine egne erfaringer kan brukes i barnehagen.

Stavanger, 31. desember, 2021

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
2. Faglitteratur og begreper	7
3. Metode	9
4. Presentasjon av empiri	13
4.1. <i>Presentasjon av intervjuperson</i>	14
4.2. <i>Presentasjon av empiri</i>	14
4.2.1. <i>Pedagogens tanker om voksenrollens betydning</i>	14
4.2.2. <i>Improvisasjon</i>	15
4.2.3. <i>Pedagogens tanker og erfaringer om påvirkningen</i>	16
5. Drøfting og analyse	18
5.1. <i>Del 1</i>	18
5.2. <i>Del 2</i>	22
6. Avsluttning	23
7. Litteraturliste	25
8. Vedlegg	26

Innledning

Under utdanningsforløpet på universitetet fant jeg fort ut av at dramafaget inspirerte meg mer enn de fleste andre fag. Jeg fikk flere ideer og tanker om meg selv og hvor komfortabel jeg hadde blitt ved å stå utenfor fremføringer og rollespill i barnehagens hverdag og lot andre ansatte lede situasjonene vi fant oss selv i barnehagens hverdag. Etter vi hadde fullført faget og beveget oss videre mot andre fag, merket jeg hvordan mye av det vi opplevde og lærte i faget fortsatt satt i meg i barnehagen, hvor jeg i ettertid hadde blitt mye mer oppmerksom på min egen rolle i både rollelekenes verden og improvisasjonen i lek og fantasien sammen med barn. For flere år siden var jeg medlem i en fritids dramaskole for ungdom som holdt flere teaterstykker og fremføringer i et lokalt teater, hvor jeg sluttet etter to år og ikke tenkte over det jeg hadde opplevd før jeg begynte i dramafaget på universitetet flere år etter.

Under praksis merket jeg personlig at min egen innlevelse og glede i det dramatiske sammen med barna påvirket både mine egne holdninger, men også barnas innlevelse i situasjonene som ble diktet opp der og da. Jeg opplevde flere situasjoner hvor jeg i ettertid tenkte at det var min egen manglende innlevelse eller at jeg falt fra leken grunnet andre situasjoner som trengte min oppmerksomhet, som gjorde at barnas lek brøt sammen eller endret form. Under praksis hadde jeg flere samtaler sammen med pedagogiske ledere og ansatte hvor jeg ofte ønsket å høre hvordan de arbeidet med faget i både planlagte situasjoner og lek. Jeg erfarte at jeg ofte fikk gode og beskrivende svar om hvordan barnas reaksjoner, leketemaer og deres innlevelse var, men ikke alltid hvordan deres egen rolle ble i situasjonene. Noen medstudenter og ansatte jeg har jobbet med i løpet av utdanningen har fortalt hvor lite komfortable de har vært i slike situasjoner. Etter mye prøv og feil situasjoner i barnehagens hverdag med egen innlevelse og berikning av barns dramatiske lek og rollelek, fant jeg en egen interesse i voksenrollen og hvordan den påvirker barn og andre voksne i det dramapedagogiske.

Problemstillingen jeg kom frem til sammen med veileder, ble dermed «*Hvilken betydning har voksenrollen for barns kreative prosesser*». Denne oppgaven er dermed bygget opp rundt et kvalitativt intervju med en pedagogisk leder som over lang tid har hatt en spesiell interesse i dramafaget, utdanning og som jeg mener har en stor kompetanse og innsikt i den faglige oppbyggingen i barnehagen i forhold til drama. Noe som jeg tenker, er et viktig

tema i min kommende rolle som pedagogisk leder i barnehagen og som jeg har en egen interesse i.

Rammeplanen (Udir, 2017) brukes som et overordnet styringsdokument i barnehagens aktiviteter og setter flere krav til både barnehagens praksis og de ansatte. Rammeplanen beskriver de voksnes roller, innenfor fagområdet Kunst, kultur og kreativitet, at: “Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid” (Udir, 2017, s.50). Videre beskriver rammeplanen at fagområdet kunst, kultur og kreativitet “omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design” (Udir, 2017, s.51). Drama blir beskrevet her sammen med flere andre uttrykksformer hvor barnehagen skal bidra til at barna: “Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og fantasi” (Udir, 2017, s.51) og “Bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk” (Udir, 2017, s.51). Disse er noen av kravene rammeplanen har satt for barnehagens praksis innenfor de estetiske fagene og vi ser dypere på drama som et estetisk fag i denne oppgaven.

Denne oppgaven er ikke ment til å finne et fastslått og konkret svar på voksenrollens betydning i barns kreative prosesser, men målet var å kunne skape et lite innblikk i hvordan vi voksne kanskje påvirker, beriker og er en del av de skapende prosessene sammen med barn i barnehagen. Gjennom et intervju av en pedagog i barnehagen med stor kunnskap om temaet, interesse i dramafaget sammen med barn og flere erfaringer og refleksjoner om egen rolle i disse prosessene ønsket jeg å få mer innsikt i hvordan det praktiseres, reflekteres over og brukes i løpet av en hektisk hverdag i barnehagen.

Faglitteratur og begreper

Malcolm Ross Kreative prosesser

Malcolm Ross (1978) introduserer en modell for skapende aktiviteter (Ross, 1978, s.81). En prosess hvor man får en impuls til å uttrykke seg, finner et passende media å uttrykke seg gjennom, man får hjelp til å sentrere impulsen i det valgte mediet fra en lærer eller en annen person som kan hjelpe personen som fikk impulsen, gjennom kunnskap om prosessen og faget, til komme til en tilfredsstillende representativ avslutning av impulsen (Ross, 1978, s.89-90). Ross bruker ordene “Play is such an important part of the creative process.” (Ross, 1978, s.85) hvor han beskriver at uten lek, fra både de voksne, lærer, barn eller elev, blir det ingen læring eller utvikling i faget. Man må leke seg med uttrykkene, impulsene og tankene våre for å oppnå læring eller utvikling (Ross, 1978, s.85). Modellen består av en impuls man finner i midten, som er omringet av fire punkter; sansene, media, fantasi og teknikk. Disse 5 punktene er innsirklet av “play”, som dermed er lek i denne modellen og er en av de viktigste delene av modellen (Ross, 1978, s.81). Impulsen beskriver Sæbø (2020) som selve drivkraften og ønsket om å uttrykke seg innenfor modellen (Sæbø, 2020, s.80).

Sæbø (2020) beskriver delene som definerer en slik skapende prosess gjennom modellen fra Ross. Her er også leken en viktig del for den skapende prosessen og danner grunnlaget for skaping sammen med barn. Impulsen og ønsket om å uttrykke seg står i sentrum og skapes av egne opplevelser eller inntrykk fra verden rundt seg som vi tar til oss gjennom sansene våre. Innenfor dramafaget er dermed den skapende aktiviteten gjennom en skapende fantasi en viktig del av drama (Sæbø, 2020, s.79-81).

Good-enough teacher

Ross beskriver også begrepet “Good enough teacher” (Ross, 1978, s.84) som en akseptering av at vi voksne kommer i mange forskjellige former og størrelser, at vi har forskjellige tanker om læring slik at vi kan føle at vi lærer andre best som oss selv i møter med læresituasjoner (Ross, 1978, s.83). Ross kommenterer også at en kunstlærer, eller i dette tilfelle en pedagog som er involvert i drama i barnehagen, at oppgaven man har er; “to set out to help children express themselves creatively” (Ross, 1978, s.84). Ross beskriver hvordan dette begrepet handler om voksnes ønske om å ivareta et autentisk forhold med barna og være dedikert til barnas ønske om å “become persons” (Ross, 1978,

s.84). Altså, en “good enough teacher”, handler om de voksnes ønske om å hjelpe barn i utforskningen av kreative aktiviteter og prosesser, at de voksnes ønske om å være involvert i og lære barn i disse er en del av å være god nok i samspill med barn. Ifølge Sæbø (2020) handler det om en utdannet og tilstrekkelig utrustet pedagog som kan ivareta barnets forutsetninger og hjelpe i utviklingen gjennom å være en del av den skapende virksomheten barna deltar i (Sæbø, 2020, s.79).

Mimesis

Begrepet *imitasjon* betyr, for folk flest, en form for etterligning eller gjenskapning av en lek eller fenomen (Guss, 2014, s.157). Begrepet *mimesis* blir brukt som en av to sannsynlige betydninger ut ifra begrepet *mimicry* som Callois (1958/1961) definerer som *imitasjon*; Herming, som er en reproduksjon av et fenomen hvor man skaper “det samme”. I tillegg til *mimesis*, som er en betydning av Elin Diamond, en teaterteoretiker, hvor etterligning dermed betyr å omskape eller presentere en situasjon eller opplevelse på en en forskjellig måte ut ifra skaperens sensibilitet, persepsjon og egen opplevelse (Guss, 2014, s.157). Dette kan forstås som en endring eller transformasjon, som beveger seg bort i fra fastsatte normer, av en opplevelse eller et fenomen hvor man ikke gjensker noe på samme måte man opplevde det på og etterligner dem på en forskjellig måte (Guss, 2014, s.157). Innenfor den dramatiske leken beskriver Sæbø (2020) at etterligningen og videreføringen noe som kommer til syne når barn går inn i roller, på liksom handlinger, identifiserer seg med mennesker eller situasjoner man har opplevd for så å uttrykke seg symbolsk mens man er klar over at det er «på liksom» (Sæbø, 2020, s.44). man bruker fantasien og får en mulighet til å forandre uttrykkene, symbolene eller opplevelsene etter et eget ønske (Sæbø, 2020, s.44).

Improvisasjons begrepet

Sæbø definerer “improvisasjon” som en situasjon hvor man ikke vet hva som kommer til å skje eller at man er lite forberedt, hvor man dermed bygger videre ved å finne på ting eller skape spontant i en slik situasjon. Improvisasjons begrepet inneholder en form for eget initiativ hvor man bygger videre spontant i en situasjon, er åpen til å eksperimentere i det og at man er mottakelig (Sæbø, 2020, s.117).

Improvisatorisk innstilling

Begrepet improvisatorisk innstilling blir brukt som et begrep for å beskrive hvordan de voksne har et ansvar til å hjelpe de minste barna i barnehagen til å kunne medvirke ved å gi dem rom og støtte til å uttrykke seg selv og fungere i det sosiale samspillet i barnehagen. Sverdrup og Myrstad beskriver improvisatorisk innstilling som “å møte barn med en innstilling hvor hvert enkelt barn blir betraktet som medskaper og bidragsyter i barnehagens pedagogiske arbeid” (Sverdrup & Myrstad, 2011, s.143). En improvisatorisk innstilling innenfor dramafaget forklares dermed som et initiativ eller forslag som kommer til syne gjennom kroppsspråk eller verbalt språk, hvor det dermed handler om å sende slike initiativ, motta dem og bygge dem videre. Ved å tilføre noe nytt til initiativet, bygge videre på andres innspill og ved å ta imot og bekrefte andres initiativ, viser vi to viktige deler av det Sverdrup & Myrstad beskriver som “improvisatorisk samspill” (Sverdrup & Myrstad, 2011, s.143). Å ha en improvisatorisk innstilling kan forstås som en holdning eller innstilling man har om å motta barns innspill, spille videre på dem og hjelpe barn uttrykke seg eller medvirke i barnets egen hverdag.

Estetisk opplæring

Estetisk opplæring innenfor dramafaget, beskriver Sæbø som “opplæring i og gjennom kunst” (Sæbø, 2020, s.75). Dette vil si at begrepet estetisk opplæring inneholder en utforskning av estetiske opplevelser, i denne oppgaven gjennom faget drama, hvor man gjennom denne prosessen får en mulighet til å utforske, erfare og bearbeide inntrykk, opplevelser, uttrykk og uttrykksformer. Estetisk opplæring består dermed av to deler, en utforskning av det man opplever og opplæring i dramafagets innhold gjennom denne utforskningen (Sæbø, 2020, s.75).

Metode

Denne oppgaven er basert på empiri som ble samlet inn gjennom et intervju av en pedagogisk leder i barnehagen som metode. Dalland beskriver hvordan metoden vi bruker i møte med et tema vi ønsker å undersøke, er selve redskapet vi har for å samle inn informasjon vi trenger (Dalland, 2021, s.54). Empirien har blitt samlet inn gjennom

intervju som metode for å kunne belyse problemstillingen: «*Hvilken betydning har voksenrollen for barns kreative prosesser*».

Under utviklingsprosessen og formuleringen av problemstillingen, var planen å intervjuer to eller flere pedagogiske ledere i forskjellige barnehager for å finne ut av hvor viktig de tenkte deres egen rolle er i dramapedagogiske planer. I ettertid holdt Universitetet i Stavanger ett gruppe seminar med studenter, hvor vi presenterte, stilte spørsmål og ga tilbakemeldinger på hverandres oppgaver sammen med to veiledere i faget, hvor jeg fikk flere tilbakemeldinger og spørsmål om metoden og intervjupersonene jeg hadde valgt. Vi kom frem til at jeg kunne få et mer presist, bredt og dypt intervju med en pedagogisk leder med spesiell interesse i fagområdet drama. Ved hjelp av veileder tok jeg dermed kontakt med en pedagogisk leder de mente hadde omfattende erfaring og interesse i fagområdet som jeg ikke hadde mye kjennskap til fra før. Pedagogen var villig til å være intervjupersonen i oppgaven og jeg tok et strategisk valg ved å velge en person med stor interesse, for å kunne få et mer omfattende intervju, fremfor å intervjuer to til tre pedagoger som kanskje ikke hadde den samme interessen og erfaringer. Dalland beskriver hvordan et strategisk valg av intervjuperson er basert på fenomenet man ønsker å undersøke, hvor vi velger en intervjuperson som man tror har noe å fortelle om temaet (Dalland, 2021, s.59-60). Å velge en person til intervju som man mener har en rekke spesifikke erfaringer eller kunnskaper som henger sammen med et spesielt tema, er derfor et strategisk valg (Dalland, 2021, s.79).

Jeg tenkte, innenfor rammeverket og retningslinjene angående bacheloroppgaven, at det var et lurt valg å intervjuer en pedagog som jeg ville beskrive som en spesielt interessert person med stor kompetanse, erfaring og kunnskap angående dramafaget i barnehagen for å kunne undersøke problemstillingen.

Dalland beskriver også at: “Det kvalitative intervju forsøker å forstå verden sett fra intervjupersonens side.” (Dalland, 2021, s.68). Det handler om synspunkter, kunnskap, forståelse og mening i en samtale om et tema som opptar begge personene (Dalland, 2021, s.68). Jeg valgte å samle inn data ved bruk av en kvalitativ tilnærming i intervjuform for å skape mest mulig frihet til å få frem intervjupersonens erfaringer, tanker, refleksjoner og observasjoner angående voksenrollen i dramapedagogisk arbeid og problemstillingen. Christoffersen & Johannessen beskriver hvordan et kvalitativt intervju kan være mer eller

mindre tilrettelagt på forhånd og beskriver ulike grader av strukturerte intervju (Christoffersen & Johannessen, 2018, s.78).

Jeg valgte å bruke en semistrukturert intervjuguide som jeg satt sammen før intervjuet og ble brukt under samtalen. Et semistrukturert intervju blir beskrevet som et delvis strukturert intervju som bruker en intervjuguide som har blitt formulert på forhånd, men som kan variere på rekkefølgen av spørsmålene og temaene som blir tatt for seg (Christoffersen & Johannessen, 2018, s.78). Jeg valgte å bruke denne intervjuformen for å ha en naturlig og åpen dialog om temaene som inngår i problemstillingen, hvor jeg hadde formulert klare og relevante spørsmål på forhånd som skulle lede intervjuets retning.

Tanken bak valget av å bruke en semistrukturert intervjuguide var å ha et dokument med relevante spørsmål som vi skulle gå gjennom, i en rekkefølge som passet til retningen intervjuet tok og hva intervjupersonen formulerte og beskrev. Jeg informerte intervjupersonen om mine tanker bak bruken av intervjuguiden, men at jeg ønsket at det skulle ha et mer personlig preg hvor jeg ville få frem så mange eksempler, tanker, refleksjoner, holdninger og opplevelser som mulig. Jeg ønsket og forklarte på forhånd at guiden tok for seg de temaene jeg ønsket å diskutere, men at tanken var at intervjupersonen skulle få snakke så bredt og fritt som han/hun ønsket om de forskjellige punktene, egne opplevelser, tanker, situasjoner og refleksjoner i tillegg til at samtalen kunne gå i mange forskjellige retninger slik at intervjupersonen kunne få formulert og beskrevet på den måten han/hun ønsket. I tillegg til at jeg som intervjuer skulle være fleksibel overfor retningen, rekkefølgen og temaene som ble tatt opp under prosessen. Jeg informerte intervjupersonen om at jeg har ingen tidligere erfaringer med å lede et intervju og at dette var en faktor for at jeg tok de beslutningene jeg hadde tatt angående guiden og spørsmålene på forhånd. Vi gikk gjennom intervjupersonens rett til anonymitet, retten til å trekke seg i fra intervjuet i ettertid skulle han/hun ønske det.

Guiden hadde en introduksjon av meg selv, begrunnelse for hvorfor jeg valgte temaet og problemstillingen, tankene jeg hadde bak det strategiske valget av intervjuperson og hvordan jeg ønsket at intervjuet skulle gå for seg. Etter introduksjonen bestod guiden av 4 spørsmål som var ment til å få intervjupersonen til å introdusere seg selv, hvem han/hun var, personlige interesser og områder i barnehagens pedagogiske arbeid som var spesielt interessante for at jeg som intervjuer kunne få mer forståelse og innsikt i intervjupersonens

arbeidsliv. Guiden bestod av 9 brede spørsmål som jeg formulerte på forhånd som skulle være den største delen av intervjuet. Intervjuet ble holdt på en cafe hvor det var mye støy. Jeg valgte å skrive notater og stikkord i et dokument under intervjuet, for å kunne skrive ned svarene intervjupersonen ga underveis.

Jeg opplever jeg har god kontroll over bruken av tastaturet på en bærbar datamaskin og mener det var mulig å skrive med god fart, presist og effektivt under intervjuet. Jeg tok dermed et valg om å gjøre det jeg kunne for å holde øyekontakt med intervjupersonen mens jeg skrev, gjennom hele intervjuet som varte i overkant av en og en halv time. Dalland beskriver hvordan kroppsspråk og ulike signaler man sender under intervjuet inneholder informasjon som man må finne måter å fange opp på (Dalland, 2021, s.92). Øyekontakten hjalp meg med å se kroppsuttrykk, håndbevegelser, ansiktsuttrykk og fysiske beskrivelser av situasjoner, hvor jeg dermed gjorde det jeg kunne for å notere ned, så presist som mulig, kroppslige uttrykk i notatene som ble skrevet underveis. Jeg noterte under intervjuet at intervjupersonen ga brede og veldig utfyllende svar, tanker og refleksjoner, noe som har gitt veldig mye informasjon, men som dermed også har skapt ulike utfordringer og feilkilder.

Etter intervjuet ble avsluttet, begynte jeg transkriberings prosessen for å renskrive og bearbeide notatene med en gang. Ifølge Dalland, mister vi deler av det helhetlige svaret i og med at det blir notert som en tekst i ettertid. Stemmebruk, ansiktsuttrykk, kroppsspråk eller gester er elementer som kan forsvinne i notatene (Dalland, 2021, s.95). I tillegg til at man bør notere ned inntrykk og tanker så tidlig som mulig ettersom at vår egen hukommelse kan være "svikefull" (Dalland, 2021, s.92). Dette kan føre til at jeg representerer intervjupersonens tanker, holdninger eller meninger på feil måte eller at jeg har forstått svaret på en annerledes måte enn det som egentlig ble uttrykt, i og med at jeg kan ha lagt for mye eller for lite mening i utsagn eller kommentarer fra intervjuet. Jeg kan ha notert ned intervjupersonens tanker med feil ord eller betydning slik at det kan ha fått en annerledes mening enn det intervjupersonen egentlig mente. Ett av ønskene jeg hadde var å få svar som ikke hadde blitt påvirket av mine egne meninger slik at intervjuet handlet om intervjupersonens tanker. Jeg stilte noen oppfølgingsspørsmål underveis angående spesifikke situasjoner og erfaringer for å få et mer bredt innblikk i intervjupersonens oppfattelse, som dermed kan ha gitt et inntrykk av at jeg som intervjuer, kan ha søkt etter et spesifikt svar fra pedagogen, som dermed kan ha påvirket detaljene eller selve

forklaringen av situasjonen eller erfaringen som ble fortalt. Jeg har arbeidet så presist som mulig, transkribert intervjuet rett etter det ble avsluttet, notert ned enkelte gester, ansiktsuttrykk og kroppsbevegelser for å prøve å berike notatene uten å miste betydningen av intervjupersonens tanker. Det har dermed vært en utfordrende og lærerik prosess fra formulering av problemstilling til analyseringen av datamaterialet.

Presentasjon av empiri

Jeg har anonymisert intervjupersonen for å kunne ivareta anonymitet, taushetsplikt og personvern. Jeg har dermed valgt å bruke begrepet “intervjuperson” for å vise til personen som ble intervjuet i denne oppgaven. Ifølge Dalland (2020) er det flere måter å henvise til en person som blir intervjuet, hvor eksempler slik som; *intervjuobjekt*, som dermed kan få intervjupersonen til å virke som et objekt som bare er der for å svare på våre spørsmål. Begrepet *intervjuperson* er en betegnelse vi bruker som dermed er beskrivende i og med at det er en person, ikke et objekt for våre spørsmål, som vi intervjuer, som ifølge Dalland dermed er et begrep som er nøytralt (Dalland, 2020, s.67). Å henvise til personen som intervjuperson beskriver ikke yrket eller kjønnet til intervjupersonen. Jeg har også valgt å bruke han/hun for å kunne beskrive intervjupersonens eksempler og uttrykk i skriveprosessen.

Problemstillingen handler om å finne ut av voksenrollens betydning og påvirkning i barns kreative prosesser. Jeg har valgt å presentere intervjupersonens utdanning og erfaring, for så å presentere flere tanker, refleksjoner, erfaringer og situasjoner som ble brukt som eksempler i løpet av intervjuet for så å analysere, drøfte og begrunne ved bruken av relevant teori.

For å kunne analysere og drøfte de funnene som har kommet frem, vil jeg presentere det intervjupersonen og det intervjupersonen har bragt frem i intervjuet som material i en egen del, for så å analysere og drøfte både materialet, refleksjonene og situasjonene opp mot relevant teori i en egen drøfting og analyse del.

Presentasjon av intervjuperson

Intervjupersonen har en utdanning som førskolelærer hvor i løpet av det siste året i utdanningsforløpet, arbeidet med drama i barnehagen og understreker at dette arbeidet “åpnet øynene mine” til hvordan drama kunne brukes i barnehagen. Etter ferdig utdanning har intervjupersonen jobbet til sammen ti år i barnehage, hvor tre av disse årene har vært i stilling som pedagogisk leder. Intervjupersonen beskrev under intervjuet at han/hun har en spesiell interesse for drama og musikk i fra de estetiske fagene i barnehagen, hvor rytme og sang ofte blir dratt inn i det dramapedagogiske arbeidet, men også i flere forskjellige daglige spontane situasjoner. Som svar på spørsmålet om hvordan intervjupersonens forhold til drama og lek i barnehagen var, kom det frem at intervjupersonen likte godt og hadde et engasjert forhold til å leke og gå inn i fiksjonen sammen med barna.

Intervjupersonen forklarte at det kan være at flere voksne leker for barnas skyld, hvor han/hun derimot får et skikkelig “driv” for å være i fantasiens verden og i lek sammen med barna hvor samspillet med barna i disse situasjonene gir en følelse av å være “nærmere denne delen av seg selv”.

Presentasjon av empiri

For å komme frem til et svar på problemstillingen «*hvilken betydning har voksenrollen for barns kreative prosesser*» som handler om voksenrollens påvirkning og betydning, har jeg dermed valgt å presentere empiri og eksempler, drøfte materialet og belyse med teori i en sammenslått del med underpunkter for å holde oversikt.

Pedagogens tanker om voksenrollens betydning

Intervjupersonen beskrev hvordan det dramapedagogiske i barnehagen handler mye om hvordan man planlegger aktiviteter rundt en barnegruppe, hvor barna får en felles arena knyttet opp imot spesielt lek som ligger nær sin naturlige væremåte. Det handler om at barna er lekende, improviserende og spontane i sin hverdag, både i planlagte aktiviteter eller lek, en væremåte intervjupersonen mener de voksne i barnehagen også har og blir en del av gjennom hele dagen. Altså, de voksnes deltakelse blir en del av situasjonen. Ved spørsmål om hva intervjupersonen tenker om sin egen rolle i drama situasjoner, beskriver

han/hun at situasjonen handler om å holde et felles fokus med barna, uavhengig om det er en fortelling, teater eller eventyr som er fokuset i aktiviteten. Egen kropp, stemmebruk og innlevelse er viktig for å engasjere barna slik at de kan delta, skape et felles fokus og gjennom repetisjoner av opplegget eller leken, at barna kan begynne å opprettholde dem på egenhånd. I planlagte situasjoner, om det er teater, eventyr eller personlige fortellinger, forklarte intervjupersonen at det handlet mye om kropp og stemmebruk hvor egen innlevelse var viktig, hvor man ofte går inn i alle slags drama situasjoner.

Det ble fortalt om et eksempel fra eget arbeid hvor intervjupersonen skapte en lek hvor han/hun var en fanget løve, hvor barna var små mus og skulle redde løven fra fangenskap. Han/hun gikk frem med innlevelse, lagde stemmer og ropte "hjelp" flere ganger. Etter hvert ville barna være løven og de videreførte leken. I dette eksempelet forklarer intervjupersonen at han/hun gikk frem som en rollemodell og viste barna at dette var en mulig lek som man kunne leve seg inn i. Intervjupersonen opplevde at barna "tok eierskap" over leken, brukte den videre uten en voksen som deltok og endret på rollene slik at musene var en familie som skulle bli reddet av løven i stedet. Med tanke på egen rolle i denne situasjonen uttrykte intervjupersonen; *"Hvordan skal barn vite at noe de gjør er "en måte å gjøre det på" uten at den voksne kan presentere og vise hvordan man kan gjøre det"*. Å gi barna eksempler og "verktøy" som de kan ta med seg videre for å ta "eierskapet" av leken eller inspirasjonen kunne føre til at barna kan gjøre disse om til "noe eget" som man kan bruke i flere situasjoner.

Improvisasjon

Vi brukte Sæbø (2020) for å definere begrepet improvisasjon tidligere i oppgaven, hvor man gjennom spontant skaper, bygger videre eller eksperimenterer i en situasjon man ikke hadde planlagt for som også inneholder en form for eget initiativ til å skape videre mens man er mottakelig til andre (Sæbø, 2020, s.117). Før vi diskuterte denne definisjonen, fikk intervjupersonen beskrive sine egne tanker og følelser om hva improvisasjons begrepet bestod av. Intervjupersonen beskrev dermed improvisasjon som å kunne være bevisst på og reflektere over hva som inspirerer oss for å kunne spontant bygge videre på og ta tak i impulser barn sender. Barn sender mange impulser, og som en voksen på avdelingen, sender pedagogen også flere impulser til barna for å få respons. For å kunne improvisere brukte intervjupersonen begrepet "erfaringer i ryggsekken" for å forklare hvordan de

voksne kan ta med seg inspirasjon, ideer og aktiviteter fra tidligere situasjoner som man har opplevd. Etter flere forskjellige opphold i flere barnehager hadde intervjupersonen plukket opp og tatt med seg videre flere situasjoner, ideer, inspirasjon og opplegg andre pedagoger hadde fortalt om eller brukt. For intervjupersonen ble disse opplevelsene og erfaringene en del av improvisasjonen gjennom at man må tørre å bruke disse som en del av egen kreativitet i spontane situasjoner eller planlagte aktiviteter. Intervjupersonen fortalte at kanskje han/hun ikke hadde hatt den improvisatoriske innstillingen, uten det som ble beskrevet som sin egen ryggsekk av erfaringer.

Det kom frem et eksempel hvor et barn klatret opp på en innendørs sklie, hvor intervjupersonen som satt på gulvet ved siden, tok begge hendene rundt munnen og latet som at barnet var høyt oppe på et fjell, hvor “hallo? hører du meg der oppe?” ble “ropt” med en stemme som kunne høres ut som at den kom fra langt borte. Barnet svarte et lengre “ja” med en lignende stemme før han/hun skled ned sklien. I ettertid har intervjupersonen sett denne spontane, improviserte situasjonen bli gjentatt flere ganger uten en voksen og blitt noe de har gjennomført flere ganger. Intervjupersonen forklarte at han/hun mener det handler om egen innlevelse i situasjonen og erfarte at barna ofte imiterte og etterlignet intervjupersonens handlinger, kroppsbruk og stemmebruk. Spesielt etterligning i tonefall og dybde ved stemmebruken var noe som ofte ble sett igjen.

Pedagogens tanker og erfaringer om påvirkningen

En av intervjupersonens tidligere opplevelser var at barns medbestemmelse og medvirkning ofte ble til en praktisering hvor de voksne ofte spurte barna om hva de ville gjøre den dagen eller hvordan de ville gjøre det, for så å stille spørsmålet; “*Er dette virkelig medvirkning?*”. Intervjupersonen formidlet at vi voksne har et ansvar for å vise hva verden har å tilby, spesielt med tanke på aktiviteter, leker og utforskning, hvor barna dermed i ettertid kan velge selv hvordan de tar disse tilbudene i bruk i ettertid. De voksne skal dermed ikke være redde for å vise de forskjellige måtene å bruke verden rundt på. Det ligger mye omsorg i de voksnes ønsker om å berike barnets hverdag og fantasiverden så mye som mulig, skape fellesskap i gruppen og estetiske opplevelser innenfor det dramapedagogiske. Intervjupersonen uttrykte at det ligger mye omsorg i ønsket om å hjelpe barna ivareta deres væremåte i barnehagen, før de mister den i grunnskolen og håpet om at barna tar det med seg videre.

Ved et oppfølgingsspørsmål angående punktet om å vise hva verden har å tilby, brukte intervjupersonen begrepet estetisk opplæring. Denne opplæringen beskrev intervjupersonen som en måte for de voksne å fortelle om og vise måter å uttrykke seg på hvor den voksne går ut som en rollemodell og bruker alt man vil at barna skal ta med seg videre av uttrykksformer, leker, innlevelse eller kroppsbruk i sin egen “ryggsekk”, for så å bruke og bygge videre med dem i ettertid.

Avdelingen holdt en dramapedagogisk aktivitet sammen med barna hvor de arbeidet med en fortelling over en periode sammen med en førskolegruppe. De skulle lage teater og fremføre det de hadde skapt fremfor resten av barnehagen. Ett av barna i gruppen beskrev intervjupersonen som rolig, litt sjenert og ofte “overstyrt” av andre i lek hvor tanken var å jobbe med selvhverdelse gjennom teaterstykket. Begrepet overstyrt brukte intervjupersonen til å forklare at barnet ofte fikk roller fra andre barn i lek og de hadde et inntrykk av at barnet sjeldent uttrykte sine ønsker til de andre i gruppen. Førskolegruppen skulle bestemme roller på forhånd, hvor pedagogen spurte barnet hvilken rolle som virket mest spennende å være og fikk svar om at barnet ville ha hovedrollen i teaterstykket. De lagde manus og fikk flere replikker hver hvor intervjupersonen beskriver hvordan “det var akkurat som at noe skjedde med barnet, hvor barnet gikk fra å være sjenert til å bli mer åpen og seg selv”. Under prosessen fikk pedagogen høre fra en av foreldrene, at barnet ofte stod foran speilet hjemme og øvde på replikker for seg selv. I ettertid observerte de mente var at barnet hevdet seg selv mer i lek sammen med andre ved å svare “nei, det vil jeg ikke” og ble mer styrende.

Pedagogen forklarte hvordan det ikke alltid er den påvirkningen man ser i ettertid som var planlagt. Det skjer ofte andre påvirkninger som de voksne ikke var klar over på forhånd som kommer til syne. Intervjupersonen beskrev hvordan det ikke alltid var et klart og direkte mål i planleggingsprosessen, men at man ser det i forskjellige former i ettertid ved fokus på felles estetiske opplevelser hadde intervjupersonen troen på at, nettopp fordi det skaper felleskap, samhold og felles lekereferanser, at påvirkningen kan observeres i forskjellige former.

Drøfting og analyse

Jeg har valgt å splitte analyse og drøftingen opp i to deler.

Del 1

De voksne er en viktig del av barnas hverdag. De er med barna i lek, gir omsorg i forskjellige former gjennom en hektisk hverdag, planlegger og gjennomfører aktiviteter som kan ha mål om å berike barnas hverdag i henhold til rammeplanen og de kravene som er satt. De voksne er i situasjoner og fantasiens verden sammen med barna i lek og aktiviteter. I denne oppgaven ser vi nærmere på dramafaget.

Improvisatorisk innstilling beskrives av Sverdrup & Myrstad (2011) som en holdning om å gi barn rom og støtten de trenger til å uttrykke seg selv for å fungere i det sosiale samspillet i barnehagen. Innenfor dramafaget forklares dette som et initiativ som blir uttrykt gjennom verbalt språk eller kroppsspråk som dermed kan bli mottatt og bygget videre på spontant (Sverdrup & Myrstad, 2011, s.143). Intervjupersonen beskrev at en slik improvisatorisk innstilling var noe han/hun kanskje ikke hadde hatt uten en egen "ryggsekk" av erfaringer å spille på. Ryggsekken blir en måte å uttrykke de erfaringene og opplevelsene man har erfart tidligere og tatt med seg videre. En improvisatorisk innstilling blir en måte å møte barnas initiativ til innlevelse og videre utvikling av en lek eller situasjon ved å motta og respondere på det som blir beskrevet som "tilbud" (Sverdrup & Myrstad, 2011, s.143) for å være en del av og tilføre noe nytt gjennom improvisasjon (Sverdrup & Myrstad, 2011, s.143). De voksne kan dermed både motta og gi slike tilbud i flere situasjoner i barnehagen. Barn kan sende en invitasjon til hverandre eller til en voksen, hvor en voksen kan respondere på tilbudet og hjelpe til med å skape noe videre sammen med barnet og deres ønsker. Intervjupersonen beskrev hvordan tidligere erfaringer og opplevelser fra tidligere situasjoner kan være en viktig del av "ryggsekken" som de voksne har med uttrykksformer, kreativitet eller aktiviteter som kan berike eller føre videre leken eller situasjonen man møter med en slik improvisatorisk innstilling. Erfaringer og opplevelser som kan inneholde uttrykksformer i dramatisk lek, teater lignende aktiviteter, spesielle situasjoner i rollelek eller fantasi.

Ifølge Malcolm Ross er leken en viktig og essensiell del av den skapende prosessen innenfor det dramafaglige og sier at; “Play is such an important part of the creative process.” (Ross, 1978, s.85). Sæbø beskriver hvordan leken er arenaen hvor vi er mest skapende og hvordan den har en tett sammenheng med improvisasjon innenfor Malcolm Ross’s skapende prosess, ved at man må tørre å skape fritt med symbolske uttrykk ved å bruke egen fantasi og indre forestillinger. Både barn og voksne eksperimenterer og uttrykker seg symbolsk i en slik prosess (Sæbø, 2020, s.79-80). Intervjupersonen har en egen improvisatorisk innstilling og beskrev hvordan han/hun hadde et “driv” for å være i fantasiens verden sammen med barna. En kreativ prosess innenfor drama har flere sider. Ross beskriver hvordan man kan få en impuls til å ville uttrykke seg kroppslig eller verbalt, hvor man finner en form, eller media, å uttrykke seg gjennom. Man plasserer denne impulsen i senteret av mediet ved hjelp av, for eksempel en voksen med kunnskap om prosessen, for å komme til en tilfredsstillende avslutning av impulsen. Det er de voksne, eller læreren, som kan assistere barnet, eller eleven, gjennom alle stegene i en slik skapende prosess (Ross, 1978, s.89-90). Ifølge Carlsen & Samuelsen oppstår ikke impulser på en fast måte i barn, men at impulsene og hvordan de oppstår er avhengig av det enkelte individet. De beskriver hvordan en av oppgavene til de voksne i barnehagen blir å kunne være lydhør og møte barna i forhold til impulsene om å uttrykke seg og de uttrykkene de har tatt med seg i fra andre livsarenaer utenfor barnehagens område (Carlsen & Samuelsen, 2006, s.38).

I eksempelet intervjupersonen viste til ble det improvisert frem en situasjon hvor den voksne sendte en invitasjon, eller impuls, til barnet som var på sklien ved å bruke kroppen og stemmen til å late som at barnet var høyt oppe på et fjell hvor barnet responderte ved å bruke kroppen og stemmen på den samme måten. I ettertid ble denne leken repetert flere ganger. Intervjupersonen beskrev at, for den voksnes del, handler det om egen innlevelse i situasjonen eller leken og erfarte at barna ofte imiterte eller etterlignet intervjupersonens stemmebruk, handlinger, kroppsbruk og tonefall og brukte disse i egne leker eller situasjoner. Altså, barna kan ha, gjennom imitering og etterligning, plukket opp uttrykksformer fra en voksen gjennom estetisk opplæring eller andre arenaer som ligger nært deres væremåte og daglige opplevelser, for så å bruke dem selv i andre situasjoner for å uttrykke seg symbolsk eller på en annerledes måte enn det som egentlig var ment.

Begrepet mimesis blir brukt for å beskrive en form for etterligning og ompresentasjon som beveger seg bort fra det som blir etterlignet, som skiller seg fra begrepet herming, som er en måte å reprodusere noe som er helt likt (Guss, 2014, s.157). Som i dette tilfellet kan være uttrykkene som intervjupersonen eller andre voksne har brukt i denne fantasi situasjonen eller leken, som barna bruker videre og skaper noe nytt ut av. Den voksne kan bruke forskjellige uttrykksformer, kroppsbevegelser eller toner som barna kan ta i bruk selv gjennom etterligning i forskjellige fantasi situasjoner eller bygge videre på ved å bevege seg bort fra måten den voksne brukte uttrykkene på. Som nevnt tidligere, erfarte intervjupersonen at barn ofte imiterer eller etterligner forskjellige uttrykksformer som de voksne bruker. I eksempelet som ble brukt, sendte intervjupersonen en invitasjon eller impuls til barnet ved å bruke kropp, stemme, fantasi og den improvisatoriske innstillingen for å gjøre sklien om til et stort fjell ved bruk av fantasi, hvor barnet responderte på tilbudet og etterlignet den voksnes uttrykk for å bli med i leken de skapte. I ettertid ble leken repetert flere ganger hvor uttrykksformene, spesielt at hendene ble holdt rundt munnen som om de skulle rope til noen langt borte, ble brukt og kanskje endret på i ettertid. I dette eksempelet kan det være at det var intervjupersonens fantasifulle handlinger, eller impulsen som ble sendt i denne situasjonen som fikk barna til å bruke uttrykksformene i lignende leker i ettertid. En slik inspirasjon kan også ha kommet fra andre arenaer barn lever i, slik som at man kan imitere andre barns uttrykksformer, situasjoner man har sett i fortellinger eller eventyr.

Det ble også beskrevet hvordan vi voksne har et ansvar til å vise barna hva verden rundt oss har å tilby for at barna skal kunne velge selv hvordan de tar disse tilbudene i bruk i ettertid. Begrepet estetisk opplæring ble brukt til å beskrive dette ansvaret om å vise barna hva man kan bruke rundt seg og hvordan det kan brukes til aktiviteter eller leker som en del av å være en rollemodell i barnehagen. Estetisk opplæring beskrives som et todelt begrep som inneholder en opplæring i kunsthaget, som her er drama, og læring gjennom kunsten (Sæbø, 2020, s.75). Sæbø beskriver hvordan drama, som et estetisk fag, gir oss en mulighet til å bruke og oppleve symbolske uttrykk gjennom kroppsuttrykk og følelsesuttrykk (Sæbø, 2020, s.22). Vi kan lære og oppleve det som er opplæring i kunsten, slik som uttrykksformer, kroppslige uttrykk eller selve teater eller fremføring av fortellinger eller fantasi, i tillegg til læring gjennom faget slik som historier eller hendelser. Intervjupersonen beskrev hvordan de voksne har dette ansvaret for å vise barn hva verden

rundt oss har å tilby i lek eller utforskning. Et barn kan for eksempel få en impuls til å ville uttrykke seg på en måte som barnet kanskje ikke behersker, hvor en voksen som plukker opp på dette ønsket om å uttrykke seg, kan hjelpe barnet gjennom den skapende prosessen ved å vise hvordan man kan gjennomføre det på. Ved bruk av for eksempel rekvisitter eller kroppslige bevegelser eller uttrykk som barnet kanskje ikke har kjennskap til fra før eller som man kan ha sett andre plasser. Intervjupersonen beskrev at de voksne kan gå ut som en rollemodell for å fortelle eller vise uttrykksformer, leker, kroppsbruk eller innlevelse som barna kan ta med seg videre i deres egen ryggsekk, for så å bruke dem en egen måte senere. Ross (1978) forteller også hvordan de voksne eller “as arts teachers” (Ross, 1978, s.90) må kunne hjelpe barn gjennom alle punktene i hans modell for skapende prosesser, ved å vite når man skal bruke de forskjellige mediene, teknikkene, fantasien eller sansene for å kunne nå en tilfredsstillende avslutning på impulsen sammen med barnet (Ross, 1978, s.90).

Et eksempel som ble gitt i intervjuet handlet om barnet som var med i et teaterstykke i barnehagen, hvor en av foreldrene til barnet fortalte at barnet stod foran speilet hjemme og øvde på replikker. Dette kan ha vært på grunn av pedagogens egen innlevelse i aktiviteten eller gjennom egen bruk og fremvisning av hvordan disse replikkene ble fremført eller formulert som noen eksempler. Kanskje barnet ble inspirert eller fikk en impuls til å uttrykke seg gjennom disse replikkene. Sæbø forklarer at impulsen som Ross bruker i sin modell for skapende aktiviteter, som er en indre følelse av å ville uttrykke seg basert på egne opplevelser eller inntrykk, kan komme fra flere steder som, for eksempel, opplevelser fra hverdagen utenfor barnehagens område, tv eller film, de voksne eller en felles opplevelse i barnehagen (Sæbø, 2020, s.80). I dette eksempelet kan impulsen kanskje ha kommet fra pedagogens egne uttrykksformer i planleggingen av replikkene eller manuset de skapte sammen, men som Sæbø (2020) skriver, kan komme fra flere andre arenaer barnet personlig erfarer (Sæbø, 2020, s.80). Barnets egne erfaringer med tidligere teater kan ha vært svært liten eller at barnet aldri har opplevd å være en del av teater før hvor pedagogens rolle ble en viktig del av å vise, forklare eller skape sammen med barna i hvordan teateret, replikkene og de symbolske handlingene kunne formidles.

Et eksempel som ble nevnt var at intervjupersonen initierte en spontan lek hvor han/hun var en fanget løve som trengte hjelp, hvor barna fikk et tilbud om å være mus som skulle redde løven. Gjennom innlevelse i rollen, stemmebruk og kroppsbruk kan intervjupersonen

ha skapt engasjement og deltakelse i leken, eller en skapende prosess. Intervjupersonen beskrev at: *“Hvordan skal barn vite at noe de gjør er “en måte å gjøre det på” uten at den voksne kan presentere og vise hvordan man kan gjøre det”* når det ble forklart hvordan vi voksne kan vise hvordan man kan leke, uttrykke seg eller bruke det som er rundt seg til forskjellige leker eller spontane situasjoner. Hvor i et tidligere eksempel med teater, hvordan en slik fremføring kan bli strukturert, planlagt, hvordan manuset og replikkene blir skapt eller fremført for at barna skal kunne skape noe eget med det. I eksempelet med løven og musene som var en lek. pedagogen startet ved å bruke kroppen, stemmen og fantasien til å inspirere, gi tilbud til eller skape en impuls til en lek barna kanskje ikke hadde erfart før eller opplevd som de kunne bruke eller bygge videre på. Intervjupersonen forklarte hvordan det virket som at barna tok eierskap over leken som pedagogen skapte, førte den videre med egne ideer og endret formen uten en deltakende voksen. Carlsen & Samuelsen beskriver hvordan ordet fantasi, som stammer fra gresk, betyr å gjøre synlig hvor de opplevelsene og erfaringene vi har fått gjennom sansene tidligere. Ifølge Carlsen & Samuelsen har vi et lager med erfaringer, opplevelser og sansinger som vi bærer med oss og kan, gjennom å fantasere, sette enkelt opplevelser sammen på nye eller kreative måter (Carlsen & Samuelsen, 2006, s.39).

Del 2

Malcolm Ross beskriver at *“The good-enough teacher knows the creative process at first hand, so can speak with authority and understanding from personal experience”* og *“keeps his own senses pretty sharp, loves and understands his chosen medium, is a fairly skilful (even though limited) craftsman”* (Ross, 1978, s.84). Begrepet *“good-enough teacher”* (Ross, 1978, s.84) brukes for å forklare hvordan de voksne, som kommer i alle slags former og størrelser, har et ønske om å hjelpe barna utforske i skapende og kreative prosesser (Ross, 1978, s.83-84).

Voksenrollen kan dermed ha en betydning for barnas egne skapende prosesser i og med at de voksne, som har kunnskap om den skapende prosessens deler, barnas interesser, kunnskaper og utvikling i tillegg til en improvisatorisk innstilling som kan berike barnas leker eller situasjoner med dramafagets innhold. Erfaringer, opplevelser, aktiviteter og uttrykksformer kan være en mindre del av den ryggsekken intervjupersonen beskriver at vi kan bruke i improvisasjonens verden sammen med barna.

Vi voksne planlegger dramapedagogiske aktiviteter for å gi barna opplevelser og estetisk opplæring i det daglige og innenfor de estetiske fagene. Dette kan bety at vi voksne har en viktig hånd i det barn får mulighet til å plukke opp, prøve ut og ta med seg videre av uttrykksformer som kan brukes i det daglige og i dramatiske leker. Uttrykksformer barna kanskje ikke har sett eller opplevd tidligere, forskjellige opplevelser barna kanskje ikke kommer til å møte innenfor sin egen arena eller forskjellige væremåter man ikke har sett eller opplevd før. De voksne, som har utdanning, brede erfaringer i forskjellige arenaer, opplevelser, historier fra forskjellige deler av sin egen verden og en stor personlig ryggsekk med uttrykk og formidlingsteknikker.

De voksne kan, gjennom egen kreativitet og rammeplanens krav, skape sammen med barna eller introdusere, vise eller lære forskjellige aktiviteter eller leker, som intervjupersonen beskrev kunne være tett innpå barnas naturlige væremåte. I tillegg til at de voksne kan ha kunnskaper om de forskjellige stegene i en skapende prosess og kan hjelpe barna i deres ønske, eller impuls, til å uttrykke seg innenfor dramafaget i lek, aktiviteter eller spontane situasjoner.

Avsluttning

I denne oppgaven har vi tatt for oss et intervju med en spesielt interessert og engasjert pedagogisk leder, gått gjennom eksempler, belyst deler med teori og drøftet det forskjellige materialet opp imot problemstillingen. Vi har undersøkt hvordan de voksne kan berike og inspirere til opplevelser eller leker barna kanskje ikke hadde prøvd eller erfart tidligere, hvordan de voksne kan vise gjennom egen innlevelse og improvisasjon hvordan verden rundt kan brukes til lek eller teater, hvordan vi kan sende tilbud eller impulser til barn som kan være innenfor deres engasjement, gjennom bruk av egen kropp kan vise forskjellige uttrykksformer man kanskje ikke har opplevd tidligere. I tillegg til å ha en egen interesse eller ønske om å berike og hjelpe barna gjennom en egen skapende prosess innenfor dramafaget.

Å kunne undersøke hvordan vi voksne kan ha en betydning for barns kreative prosesser, har gitt meg et bredere inntrykk av de voksnes rolle og barns impulser. Jeg opplever at, for min egen del, de voksnes holdninger, tanker og refleksjoner angående vår påvirkning av de

kreative prosessene hos barn innenfor estetiske fag har en betydning. De voksne kan dermed berike barns kreative prosesser ved å vise hvordan man kan uttrykke seg gjennom estetisk opplæring, respondere på impulser, improvisere videre på barns ideer og uttrykksformer for å ivareta og bygge videre på de kravene rammeplanen har satt til barnehagens pedagogiske praksis om estetiske fag. Muligheten til å kunne intervju og ha en faglig diskusjon sammen med en pedagog som har en spesiell interesse, masse erfaringer og faglig kunnskap har, gjennom intervjupersonens eksempler, tanker, refleksjoner og formidling av disse, gitt meg en dypere og bredere innsikt i både voksenrollens betydning i samspill med barn og innsikt i hvordan det kan praktiseres gjennom en improvisatorisk innstilling, et ønske om å være i fantasiens verden sammen med barna eller berike barns uttrykksformer i lek og samspill med andre. Jeg har flere ganger opplevd at min egen innlevelse, som jeg vil beskrive som manglende i enkelte situasjoner fra tidligere erfaringer, kan ha bidratt til å skape frustrasjon i barnas lek eller hindret impulsen eller ønsket om å uttrykke seg på grunn av mine egne tanker og erfaringer. Gjennom undersøkelsen av den skapende prosessen, en improvisatorisk innstilling og begrepet mimesis har jeg fått nye tanker og holdninger om min egen deltakelse i det dramatiske sammen med barn, bevisstgjort hvordan jeg kan hjelpe barna i sine ønsker om å uttrykke seg, hvordan barn kan plukke opp og bruke disse selv og hvordan min egen innlevelse, kropp og stemme kan gi barna nye inntrykk og impulser ved å bruke alt jeg har i min personlige ryggsekk av erfaringer som kommer til å bli større etter utdanningen er ferdig.

Vi ble undervist i de estetiske fagene forming, drama og musikk på universitetet i løpet av et semester hvor jeg opplevde at vi i ettertid har brukt musikk og forming i en større grad enn drama. Personlig opplevde jeg ikke en mestrings situasjon med drama før en veileder fra praksis stilte meg noen spørsmål angående en observasjon vi hadde gjort noen dager etter gjennomføringen av en didaktisk plan med en aktivitet som inneholdt mye av det dramafaglige. Disse spørsmålene veileder stilte, sammen med observasjonen hvor vi klart så en imitering og videreføring av de kroppslige uttrykkene vi brukte i aktiviteten, som hadde en begrunnelse om å få meg til å reflektere over min egen rolle i denne situasjonen ga meg en opplevelse av at min egen formidlingsevne var viktig.

Litteraturliste:

- Carlsen, K. & Samuelsen, A., M. (2006) *Inntrykk og uttrykk – Estetiske fagområder I barnehagen* (9. Opp.). Gyldendal Norsk Forlag A/S
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2018). *Forskningsmetode for lærerutdanningene* (2. utg.) Abstrakt forlag
- Dalland, O. (2021). *Metode og observasjon* (7. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Guss, F., G. (2014) *Barnekulturens iscenesettelser i Lekens dynamiske verdener*. Cappelen Damm AS
- Ross, M. (1978). *The Creative Arts*. London: Heinemann Educational Books.
- Sverdrup, T. & Myrstad, A. (2011). Improvisasjon som instilling i det pedagogiske arbeidet med de yngste barna. I M, Sverdrup Liset, A., Myrstad & T., Sverdrup (Red.), *Møter i bevegelse* (s. 143-159). Fagbokforlaget.
- Sæbø, A., B. (2020). *Drama i barnehagen* (3. utg.). Universitetsforlaget
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen - innhold og oppgaver*. Udir <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vedlegg

Intervjuguide

Til meg selv på forhånd:

1. Hvordan skal intervjuet analyseres i ettertid?
2. Hvordan kan jeg stille spørsmål på en måte som får brede og utfyllende samtaler angående tema.
3. Ikke påvirke svarene intervjupersonen kommer med egne tanker/refleksjoner.

Litt om deg selv:

1. Kan du si litt om deg selv?
2. Hvilke interesser har du utenfor barnehagen?
3. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
4. Har du et eller flere områder i det pedagogiske arbeidet i barnehagen som du har stor interesse i?

Dermed vil jeg understreke den foreløpige problemstillingen: *“Hvordan voksenrollen i dramapedagogisk arbeid påvirker barns estetiske prosesser i drama”* og forklare mine egne tanker og interesse i temaet.

Videre spørsmål: *Hva legger du i begrepet “drama”?*

Spørsmål:

1. Hvordan er ditt forhold til drama og lek i barnehagen?
2. Hva legger du i begrepet “improvisasjon”?

Nøkkelspørsmål:

1. Hva tenker du om din egen rolle i planlagte drama situasjoner? (uformelle kan knyttes inn)
2. Voksenrollen: Sæbø beskriver hvordan rammeplanen setter krav til pedagogene om hvordan man forholder seg til barna gjennom 2 viktige evner:
 - a. Omsorgsevne, som går på pedagogens holdninger, lydhørhet, nærhet og vilje til samspill

- b. Formidlingsevne, som handler om pedagogens egne kunnskaper og tilrettelegging av læringssituasjoner basert på barnas forutsetninger og alder.
- *Hvordan praktiseres dette i barnehagen?*
3. Etter utførelse av et planlagt formelt dramaarbeid, har du erfart/observert situasjoner hvor du har erfart/tenkt at du har hatt en påvirkning på barna i ettertid? Eksempel?
4. Hvor viktig er din egen rolle i planlagte dramapedagogiske situasjoner med tanke på barnas egne estetiske prosesser?
5. Har du laget planer/improvisert med temaer/fortellinger hvor hovedtanken var å inspirere til lek/håndtverk? Eksempler?

Ekstra stikkord:

- Kreative prosesser: Impuls, utvikling av sansene, fantasi og forutsetninger
- Estetisk opplæring: formidling/læring av fagets estetiske innhold, uttrykksformer og uttrykksmidler.
- Ulike voksenroller (voksen i rolle)
- *Malcom Ross "Good enough teacher"*
- Estetiske dimensjonen
- Malcom Ross model for skapende prosesser
- Mimesis (ikke bland med mimikk)
- Kunsttradisjonene